

УДК 338.5:656.61

Пащенко О.В.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів**Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова***МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ
ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ ГАЛУЗІ СУДНОБУДУВАННЯ**

Розкрито сутність галузі суднобудування і визначено їхню роль у фінансовій політиці, з'ясовано специфіку фінансових відносин в економіці країни. Визначено та обґрунтовано види фінансової політики та особливості їх застосування в галузі суднобудування. Зазначені інструменти впливу на процес формування механізму фінансової політики галузі суднобудування. Вивчено цілі, завдання функціонування галузі суднобудування та етапи механізму формування фінансової політики, а також процес його реалізації.

Ключові слова: суднобудування, фінансова політика, інструменти, фінансова політика, фінансова стратегія, держава, суб'єкта управління.

Пащенко А.В. МЕХАНИЗМ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ ФИНАНСОВОЙ ПОЛИТИКИ ОБЛАСТИ СУДОСТРОЕНИЯ

Раскрыта сущность области судостроения и определена ее роль в финансовой политике, выяснена специфика финансовых отношений в экономике страны. Определены и обоснованы виды финансовой политики и особенности их применения в области судостроения. Указанные инструменты воздействия на процесс формирования механизма финансовой политики области судостроения. Изучены цели, задачи функционирования отрасли судостроения и этапы механизма формирования финансовой политики, а также процесс его реализации.

Ключевые слова: судостроение, финансовая политика, инструменты, фискальная политика, финансовая стратегия, государство, субъекта управления.

Pashchenko O.V. MECHANISM OF FORMATION AND FINANCIAL POLICY SHIPBUILDING

The essence of shipbuilding and determine their role in financial policy. The specificity of financial relations in the economy. Defined and stipulated sorts of financial policies and their uses in shipbuilding. These instruments influence on the formation mechanism of financial policy shipbuilding. Studied the goals, objectives and functioning shipbuilding stages of formation mechanism of financial policy and its implementation process.

Keywords: shipbuilding, financial policies, tools, fiscal policy, financial strategy, the state regulator.

Постановка проблеми. Дослідження тенденцій розвитку світового ринку суднобудування вказують, що безперечними лідерами в даній галузі є Німеччина, Корея, Японія, Китай. Україна, зі своїм потенціалом вітчизняного суднобудування, посідала місце в десятці провідних суднобудівних держав світу. З розвитком світового ринку складного суднобудування і потенційно високих можливостей вітчизняного суднобудування протягом тривалого періоду можна спостерігати незадовільні результати роботи галузі. За умов ринкової економіки, виникає об'єктивна необхідність визначення тенденцій розвитку фінансового стану та перспективних фінансових можливостей. На вирішення таких питань спрямовано фінансову стратегію суднобудування.

Для того, щоб Україні посісти гідне місце на світовому ринку суднобудування, найважливішим напрямом економічної та фінансової політики держави має стати правильна постановка місці, цілей, завдань функціонування галузі суднобудування з орієнтацією на сучасні досягнення науково-технічного прогресу. Тому розроблення механізму і реалізації фінансової політики галузі суднобудування, що сприяли б розвитку підприємств суднобудівної галузі, є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Над проблемою фінансової політики галузі суднобудування працювали такі провідні вчені, як: В.М. Алексійчук, І.Г. Благун, О.Д. Вовчак, Л.В. Гасенко, І.Ю. Гришова, О.Є. Гудзь, І.В. Єлейко, В.С. Загорський, Н.Г. Кушинова, О.В. Луг, С.А. Навроцький, В.М. Опарін, О.Р. Романенко, Р.С. Сорока, П.А. Стецюк, І.Р. Чуй, Н.С. Танклевська та інші. Проте, незважаючи на широкий спектр досліджень із зазначеної тематики, процес формування і реалізації механізму фінансової політики в суднобудуванні не

отримав достатньої розробки. Дослідження вказаних проблем є виключно актуальним на сьогоднішньому етапі економічного розвитку як з наукової, так і з практичної точки зору.

Постановка завдання. Головною метою цієї роботи є дослідження розвитку теоретичних положень та методичних підходів щодо вирішення проблем розвитку вітчизняного суднобудування на основі формування фінансової стратегії галузі суднобудування з урахуванням особливостей сучасного етапу розвитку економіки України. Для досягнення поставленої мети нагальним завданням є розробка адекватних ринковим умовам механізму формування і реалізації фінансової політики галузі суднобудування, а також забезпечення її міжнародної конкурентоздатності з урахуванням усіх видів національних інтересів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Галузь суднобудування – потужна й перспективна галузь важкої промисловості, яка знаходиться вкрай нестійкому становищі, і для її стабілізації, розвитку й прибуткової діяльності необхідна побудова виваженої фінансової політики. Розробка фінансової політики галузі суднобудування – спроба налагодження гнучкої рефлексивної системи управління її фінансами, вихід галузі на новий продуктивний рівень за показниками якості продукції, інвестиційної привабливості, фінансової стійкості та строками виконання замовлень.

Фінансову політику галузі суднобудування, на наш погляд, потрібно розглядати як чітко орієнтовану на упорядкування фінансових відносин політику керівництва галузі, яка реалізується через фінансовий механізм. Ми підтримуємо погляди І.Ю. Гришової відносно того, що з точки зору методології фінансова політика загалом, як система управління,

складається з двох підсистем якою управляють: – об'єкта управління і тієї, що управляє – суб'єкта управління [3, с. 94-95]. Таким чином, слід відзначити, що об'єктом управління фінансової політики є сукупність відносин з приводу виробництва-продажу продукції на замовлення й безпосередньо кругообіг фінансових відносин галузі суднобудування, які поточно виникатимуть. Суб'єкт управління – керуюча система, що впливає на керовану в процесі прийняття рішення.

Галузь суднобудування згідно із Законом України «Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості» [8] визнана пріоритетною. Це один із виважених кроків на шляху до залучення потенційних інвесторів. Проте акцентуючи увагу на «політиці створення сприятливих умов», слід наголосити, що для ефективного функціонування фінансової політики, побудови чіткої фінансової стратегії й розвитку галузі в цілому необхідний комплекс дій.

Фінансова політика галузі суднобудування залежно від характеру відносин із зовнішнім середовищем, особливостей управління внутрішніми ресурсами може бути агресивною, поміжною або консервативною.

Агресивна фінансова політика, стверджують Л.В. Гасенко і О.В. Луг характеризується високою питомою вагою поточних активів у загальній сумі активів, означає мінімум джерел покриття необоротних активів. З позиції ліквідності містить багато ризиків, оскільки в реальному житті обмежуватися лише мінімумом поточних активів неможливо. Натомість консервативна – передбачає відсутність короткострокової кредиторської заборгованості і ризику втрати ліквідності. Активи фінансуються за рахунок власних коштів та довгострокових кредитів [2].

Помірна фінансова політика управління поточними активами найбільш реальна. В окремих випадках наявність надлишкових поточних активів, може не-

гативно вплинути на прибуток, проте це розглядається як плата за підтримку на відповідному рівні ризику втрати ліквідності. На нашу думку, помилково вважати лише помірну політику найбільш прийнятною для суднобудування. Кожна із зазначених видів політики застосовується залежно від особливості фінансового забезпечення галузі, її стабільності, кредитоспроможності, головної стратегії та цілей її функціонування.

Інші види фінансової політики, що впливають на перебіг її майбутньої реалізації в галузі суднобудування представлені в табл. 1.

Так як фінансова стратегія суднобудування реалізується через прийнятність конкретної фінансової політики, потрібно уточнити визначення механізму останньої – це цілеспрямований вплив комплексу фінансових інструментів (форм, методів, важелів) на процес формування і реалізації фінансової політики галузі суднобудування в контексті його орієнту на подальший розвиток галузі, поглиблення міжгалузевих зв'язків, впровадження інновацій та залучення інвестицій. Процес формування фінансової політики – трудомісткий та доволі обширний. Вибір політики вимагає обережності, зваженості, а доцільність визначається таким показником як період окупності [6, с. 156]. Стартовим етапом має бути коректна постановка місії, цілей і завдань діяльності галузі суднобудування із конкретизацією фінансової сторони, а саме цілей майбутньої фінансової стратегії, яка погоджена з генеральною.

Т.М. Сторожук продовжує думку, акцентуючи увагу на тому, що необхідно починати формувати фінансову політику з визначення необхідного мінімуму питань, при цьому необхідною є особлива інформація:

- про минулі події та операції – для аналізу та висновків, яку формує фінансовий облік;
- в реальному часі – для поточної роботи, яку акумулює управлінський облік;

Таблиця 1

Плюралізм видів фінансової політики галузі суднобудування

Ознака і назва виду фінансової політики	Особливості застосування	
Ступінь законодавчої регламентації	Жорстка	Переважає проводиться в умовах обмеженості фінансових ресурсів; переважний монопольний вплив держави на фінансові відносини в галузі.
	Помірна	Політика рівноваження інтересів держави і галузі; наявність незначних стимулів для розвитку галузі у вигляді вибору джерел фінансування.
	Політика мінімальних обмежень	Мінімізація впливу держави на прийняття рішення щодо фінансового забезпечення діяльності галузі, вирішення тактичних завдань.
Встановлені цілі й завдання	Стабілізаційна політика	Забезпечення постійних обсягів виробництва галузі за умови стабільності цін; стимулювання виробничого процесу; забезпечення сталих надходжень фінансових ресурсів та процес їх стримування в період загального економічного спаду.
	Політика економічного росту	Підтримка розвитку галузі через державний механізм зростання витратків, зниження рівня оподаткування та мінімізації процентних ставок за кредитами.
Характер реалізації	Політика стримування ділової активності	Обернена до політики економічного росту (дія механізму навпаки). У галузі суднобудування практично не застосовується в зв'язку з її складним становищем та необхідністю залучення інвесторів, росту виробничих потужностей і обсягів продаж.
	Дискреційна (активна)	Передбачає здійснення з боку держави заходів, направлених на реалізацію фінансової стратегії і тактики. Конкретні заходи, стимулюючі або стримуючі, застосовуються по відношенню до галузі відповідно до ситуації, яка складається на певний час в економіці і фінансах в цілому (прийняття постанов, проведення експериментів тощо).
	Недискреційна (автоматична)	Впливова політика держави на стан галузі через механізм «автоматичних регуляторів (вмонтованих стабілізаторів)»: податки та податкові режими, субсидії, державні дотації тощо.

Складено автором за даними [7]

– додаткова прогнозна інформація щодо траєкторії розвитку галузі, яку генерує стратегічний облік.

Тобто основою формування фінансової політики має стати стратегічний облік [1, с. 264]. З позицією дослідника можна частково погодитись, проте слід наголосити, що окрім даного обліку вагоме значення відіграє розробка науково-обґрунтованих концепцій розвитку фінансів на даному етапі.

Проміжним етапом має бути обов'язкове фінансове планування й прогнозування. За його допомогою, переконаний О.Р. Романенко, залучаються інші структурні елементи фінансового механізму, такі як фінансові показники, норми і нормативи, ліміти, резерви, фінансові стимули [9, с. 36-50]. Зважаючи на стан галузі, фінансове забезпечення, стан ринку, після здійснення планування, прогнозування і встановлення цілей, слід чітко обрати вид фінансової політики для галузі суднобудування. Оскільки її предметом виступають фінансові відносини, необхідно визначитися зі сферою розповсюдження фінансів, – переконана Н.Г. Кушинова [6, с. 220]. Автор мала на увазі розстановку фінансових акцентів й пріоритетів: на виробництво, маркетинговий хід, загальні взаємини з банком, з державою, постачальниками або посередниками.

Вчена В.П. Чайковська вдало відмітила, що при визначенні основних напрямів використання фінансо-

вих ресурсів слід враховувати стан макроекономічної кон'юнктури (оподаткування, облікова ставка банківського відсотка, норми амортизаційних відрахувань на основні засоби тощо). Галузь суднобудування є доволі специфічною, тому коло інтересів керівництва – переважно пошук інвесторів, підвищення рентабельності продаж, фінансова автономія й стабільність функціонування.

Після визначення типу фінансової політики галузі суднобудування згідно із твердженням дослідника В.С. Загорського, слід розмежувати завдання обраної політики та її складових [5]. Це може бути підвищення темпів виробництва продукції, міжгалузєва кооперація, встановлення цін, визначення цільового ринкового сегменту тощо.

Колектив авторів навчального посібника «Фінанси» – І.Г. Благун, Р.С. Сорока та І.В. Слейко розкривають наступний етап на шляху формування фінансової політики галузі – вибір інструментів її реалізації [1]. Окрім вибору, вагоме місце відводиться загальним проблемам координації окремих інструментів. Учений В.М. Федосов підкреслює важливість правильного вибору фінансових інструментів, що виконують основні функції: регулюючу і забезпечувальну. Автор виокремлює дві групи зазначених інструментів: ті, що встановлені на законодавчій основі, а також ті, що визначені на підставі угод.

До першої групи відносять інструменти фіскальної політики, що використовуються в сфері державних фінансів (податки і збори, внески і відрахування, державні позики, кошторисне фінансування, державні інвестиції й трансферти, дотації) та монетарної політики (регулювання грошової маси, девальвація, ревальвація).

Державні фінансові органи та центральний банк використовують ці інструменти, засновуючись на нормах і положеннях діючого законодавства. Другу групу складають інструменти ринкового типу, які встановлюються на підставі угод: страхові внески і виплати, банківські кредити, лізинг і факторинг, цінні папери (акції, облігації, векселі, тощо). Фінансове законодавство стосовно їх використання визначає тільки загальні засади [8].

Швидкодія фінансового інструментарію, на нашу думку, прямою мірою залежить від комплексного підходу щодо формування фінансової політики суднобудування. Так, у цьому переконана й вчена Н.С. Танклевська, яка пропонує розглядати її з позиції взаємозв'язків організаційної структури управління фінансами в державі; чинної законодавчо-нормативної бази, яка регулює фінансове управління державними фінансами, фі-

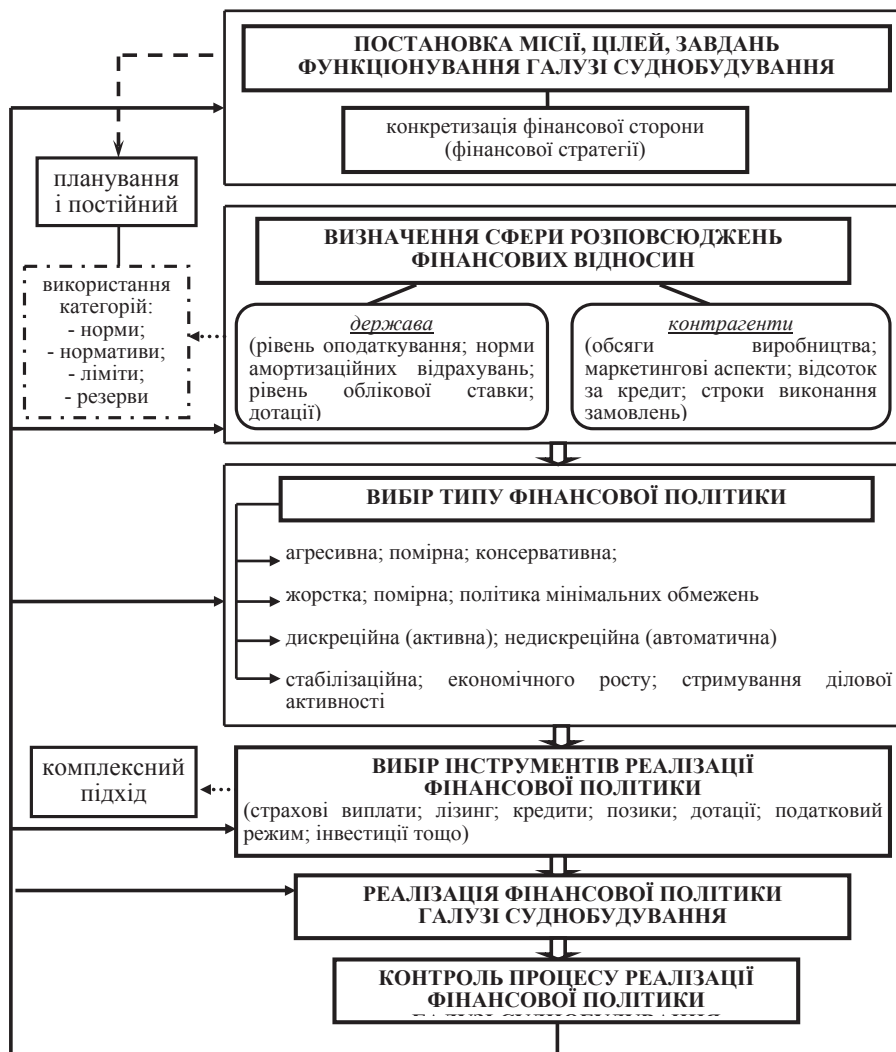

Рис. 1. Механізм формування і реалізації фінансової політики галузі суднобудування

Згруповано автором

нансами підприємств та фінансами галузей; планів розвитку державних фінансів і підприємств; системи стимулів й обмежень фінансово-господарської діяльності [10, с. 244].

Визначивши набір інструментарію, наступним кроком є здійснення конкретних заходів для наближення фінансової політики до планової фінансової стратегії галузі суднобудування і для досягнення поставлених цілей. На даному етапі особливу цінність має якість безперервного й достовірного інформаційного забезпечення, оскільки в будь-який момент може виникнути потреба в оцінці альтернатив, поінформованості стосовно пріоритетів ринку, цінових змін, курсових різниць, особливостей банківського кредитування: інформація регулятивно-правового характеру; фінансові відомості нормативно-довідкового характеру; бухгалтерська і статистична звітність; несистемні дані.

Останнім етапом є процес контролю за ходом реалізації фінансової політики галузі суднобудування. Контроль спрямований на пересвідчення дотримання фінансових планів, перманентний аналіз і діагностику. Акцент на значимості контролю ставить О.С. Гудзь: «...розробка й реалізація фінансової політики повинні постійно контролюватися» [4, с. 75]. Спектр аналізованих етапів дозволив нам схематично відобразити механізм формування і реалізації фінансової політики галузі суднобудування (рис. 1).

Результативність фінансової політики галузі суднобудування потрібно оцінювати відповідно до того, наскільки була досягнута основна мета та завдання, які ставилися при її здійсненні та якою є наближеність до планової фінансової стратегії. Іншими показниками результативності є: оптимізація структури виробництва й виробничого процесу галузі; збільшення обсягу прибутку та його раціональний розподіл; мінімізація фінансових ризиків; високі результативні показники роботи галузі суднобудування (збільшення замовлень, інноваційність, кооперація тощо).

Таким чином, побудова вираженої й активно функціонуючої фінансової політики галузі суднобудування – шлях до успішної реалізації фінансової стратегії та місії діяльності галузі.

Фінансова політика, окрім того, що є проміжною ланкою на шляху до досягнення цілей, завдяки поєднанню комплексного підходу, фактору інформованості, фінансового планування і прогнозування, відображає спектр можливих зв'язків галузі суднобудування з органами державного управління та з контрагентами (постачальниками, замовниками, банками, страховими компаніями). Завдяки фактору відображення зазначених зв'язків, фінансова політи-

ка дає змогу встановити рівень фінансової стійкості галузі, вказати на недоліки в її роботі, розробити альтернативний план дій, а також запропонувати практичні шляхи вирішення таких проблем.

Висновки. Вдосконалено трактування поняття механізму формування і реалізації фінансової стратегії суднобудування – це цілеспрямований вплив комплексу фінансових інструментів (форм, методів, вазелів) на процес формування і реалізації фінансової політики галузі суднобудування в контексті його орієнту на подальший розвиток галузі, поглиблення міжгалузевих зв'язків, впровадження інновацій та залучення інвестицій. Визначено, що досліджувана фінансова політика, завдяки поєднанню фактору поінформованості, фінансового планування і прогнозування, відображає спектр можливих зв'язків галузі суднобудування з органами державного управління та з контрагентами (постачальниками, замовниками, банками, страховими компаніями), дає змогу встановити рівень фінансової стійкості галузі, вказати на недоліки в її роботі, розробити альтернативний план дій, а також запропонувати практичні шляхи вирішення таких проблем.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Благун І.Г. Фінанси: Навч. посіб. / І.Г. Благун, Р.С. Сорока, І.В. Єлейко. – Львів: «Магнолія-2006», 2007. – 314 с.
2. Гасенко Л.В. Політика управління оборотним капіталом підприємства / Л.В. Гасенко, О.В. Луг // Актуальні досягнення європейської науки. – 2011; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com/>.
3. Гришова І.Ю. Принципи фінансової політики переробних підприємств АПК України / І.Ю. Гришова // Економіка АПК. – 2010. – № 11. – С. 93-96.
4. Гудзь О.Є. Науково-методичне забезпечення формування та реалізації фінансової політики підприємства / О.Є. Гудзь, П.А. Стецюк, С.А. Навроцький, В.М. Алексійчук // Облік і фінанси. – 2013. – № 2(60). – С. 69-86.
5. Загорський В.С. Фінанси: Навч. посіб.: 2-ге вид., стер. / В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г. Благун, І.Р. Чуй. – К.: Знання, 2008. – 247 с.
6. Кушинова Н.Г. Основні теоретичні підходи до визначення поняття фінансової політики / Н.Г. Кушинова // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 2(6). – С. 216-223.
7. Опарін В.М. Фінанси: Навч. посіб.: 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
8. Про проведення економічного експерименту щодо державної підтримки суднобудівної промисловості: Закон України // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 36; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
9. Романенко О.Р. Фінанси: Підручник: 4-те вид. / О.Р. Романенко. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 312 с.
10. Танклевська Н.С. Концептуальні основи формування фінансової політики розвитку сільського господарства країни / Н.С. Танклевська // Вісник СевНТУ: зб. наук. праць. Серія: Економіка і фінанси: Вип. 30. – Севастополь, 2012. – С. 241-245.